

Szemle

dokkal küzdünk, de úgy tartjuk, hogy aki a lehetetlennek látszó dolgokba nem mer belevágni, az a lehetőségeket sem fogja megvalósítani.

Végezetül hadd idézzek egy gondolatot a finn Észak-Karéliai Tudásrégión Programjából (www.inco.hu), melyet nagyon tanulságosnak tartok: Ma a valóságos világban élünk, dolgozunk, tanulunk, szórakozni pedig a virtuális világba „járunk”. Jó lenne, ha a jövőben ez megfordulna: a virtuális világot munkára és tanulásra használnánk, s a megóvott, féltve őrzött valós világot választhatnánk szórakozásunk, kikapcsolódásunk színteréül.

Irodalom

A mai világ és a jövő foratókönyvei 1. Szerk.: VARGA Csaba és TIBORI Tímea. Nemzeti Stratégia 2020-ig Könyvek c. sorozat. Kapu Kiadó, Bp, 1997.

Magyar jövőképek 2. Szerk.: VARGA Csaba és TIBORI Tímea. Nemzeti Stratégia 2020-ig Könyvek c. sorozat. Kapu Kiadó, Bp, 1998.

Mi a jövő? Szerk.: BOGNÁR Vilmos, FEHÉR Zsuzsa, VARGA Csaba. OMF-B-ORTT-HÉA Stratégiakutató Intézet, Bp, 1998.

Zöld könyv az információs társadalomról Portugáliában. Információs Társadalom Könyvek 2. OMF-B-ORTT-HÉA Stratégiakutató Intézet, Bp, 1998. 47-50 old.; 54-65. old.

Információs Világjelentés 1997-1998. Szerk.: VARGA Csaba. Információs Társadalom Könyvek 4. Magyar UNESCO Bizottság-ORTT-HÉA Stratégiakutató Intézet, Bp, 1998.

Megérteni a globalizációt. Szerk.: MOLNÁR János, KISS Endre. Friedrich Ebert Alapítvány, Bp, 1999.

HUSÉN, Torsten: *Az oktatás világproblémái.* Kerkaban Kiadó, Bp, 1994.

Az iskolai könyvtár. Szerk.: CELLER Zsuzsanna. OPKM, Bp, 1998.

NYÍRI Kristóf: *Globális társadalom és lokális kultúra a hálózottság korában.* Magyar Tudomány, 1998/11 sz. 1286-1297. old.

MAGYAR Gábor: *A telematika és a fenntartható társadalom.* Magyar Tudomány, 1998/11 sz. 1298-1310. old.

Az INCO című Internetes újság 1, 2. számának anyagai (www.inco.hu).

Adatbáziskezelők Országos Konferenciája. Bp, 1998. (FONYÓ Istvánné, GYÜRE Péter, BOBOKNÉ BELÁNYI Beáta előadásai)

Z. KARVALICS László: *A gyermek második évszázada.* Internet Kalauz, 1999/12. sz. 58-59. old.

Jegyzet

(1) Az Internet Kalauz decemberi számában Z. KARVALICS László írását ajánlom figyelmükbe, melyben Don TAPSCOTT: „Digitálisként felnőni” című bestsellere kapcsán ír a billentyűzetten formálódó net-nemzedékről. Mi legjobb esetben is csak „használjuk” a számítógépet. Ez a nemzedék azonban már „számítógépezik”. S ez nagy különbség.

(2) A kezdeti terv Prága, Szentpétervár, Moszkva városaiiban, valamint Bulgáriában és Jemenben található kéziratok digitalizálását tűzi ki célul. A „Világ emlékezete” Nemzeti Bizottság ma már tíz országban létezik.

(3) Az „ATOM Program”-ot részletesen megismerheti az INCO 2. számából. (www.inco.hu)

Beély Gábor

A Szabó Ervin Könyvtár új székháza

A fejlesztés célja, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK), amint a főváros egyik legértékesebb közgyűjteménye jelenlegi helyén kibővülve méretében, funkcióiban és szolgáltatásaiban korszerű, minden igényt kielégítő nagyvárosi könyvtárrá válhasson. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár rekonstrukciójával és bővítésével tervezett székház-együttest a könyvtár meglévő három, egymáshoz csatlakozó épületéből alakítjuk ki.

W jelű épület: Budapest, VIII. Szabó Ervin tér 1., Wenckheim-palota (müemlék)

R jelű épület: Budapest, VIII. Reviczky u. 3. (egykori lakóépület)

B jelű épület: Budapest, VIII. Baross u. 18. (új épületrész, egykori lakóépület helyén)

A palota építtetője gróf *Wenckheim Frigyes* volt (1842-1912). Az építkezést 1886-ban kezdték meg és 1891-ben fejezték be. A fényűző eklektikus főúri palota tervezője *Meining Artur* (1853-1904), német származású építész. 1926 végén a Főváros megállapodott az épület megvételéről az örökösökkel. A könyvtárrá történő átalakítási munkák 1927-től 1931-ig foly-

tak. A Wenckheim-palotába történt 1931-es beköltözés óta a palotában átfogó rekonstrukció nem volt. Az eltelt évek állománygyarapodása a helyhiányt nyomasztóvá, az állomány hozzáférhetőségét nehézkesé, a lehetséges szolgáltatásokat korszerűtlenné tette.

1995 októberében a Fővárosi Közgyűlés a FSZEK kezelésébe adta az úgynevezett Pálffy-palotát, mely a FSZEK-ral közvetlenül szomszédos (Ótpacsirta u. 5.). A MATESZ tervezőiroda (vezető építész tervező Hegedűs Péter) elkészítette a Pálffy-palota rekonstrukciójának és átalakításának terveit a Zenei Gyűjtemény és a könyvtári irodák egy része céljára. E lépés meghatározó jelentőségű volt, mert – mint az épületegyüttes negyedik épülete – biztosítja a központi könyvtár rekonstrukciójának és bővítésének feltételét jelentő kubarát.

Mindezen előzmények 1997 elején aktuálissá tették a FSZEK központi könyvtára bővítésének és rekonstrukciójának alapját jelentő szakmai program elkészítését. A Papp István főigazgató-helyettes által kidolgozott szakmai program alapján 1997-ben a MATESZ tervező iroda építési engedélyezési tervet készített, melyre az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 1997 októberében adott építési engedélyt. A tervezett fejlesztéshez a Magyar Állam céltámogatást biztosított, így 1998-ban megkezdődhetett a kiviteli tervek készítése, és még ebben az évben a Baross u. 18. alatti új épületrész alapozása is elkészült. Az építkezés azóta – a könyvtár üzemelését lehetővé tevő ütemekre bontva – folytatódik. A teljes befejezés és átadás 2001-ben lesz.

A tervezett koncepció részletei a FSZEK szakmai, gazdasági, műszaki és üzemeltetési vezetésének, valamint a tervezőknek a részvételével működő testület ülésein alakultak megvalósításra elfogadott kiviteli tervvé.

Ezzel mintegy 1.000.000 kötetes, korszerű könyvtár jöhet létre, mely mind a használat, mind az üzemelés szempontjából szerves egységet képez, megőrizve és új elemekkel kiegészítve a palota műemléki értékeit és hangulatát.

Az épületegyüttes új eleme a Baross u. 18. sz. épület telekrészére tervezett zárt sorú beépítés, mely a meglévő telekhatárra, a Wenckheim-palota és a Baross u. 20. sz. épület közé épült, a Reviczky utcai épület udvari szárnyaihoz is csatlakozva. Az épületrész Baross utcai homlokzata a Wenckheim-palota homlokzati tagolódásához igazodik (lábazat, övpárkány, főpárkány), párkánymagassága a Baross u. 20. sz. főpárkányához, gerincmagassága a két meglévő épület gerincmagassága közé illeszkedik. A Reviczky u. 3. belső udvarát megőrizzük. A Wenckheim-palota csatlakozó hátsó udvarát a három épület egybenyithatósága érdekében beépítjük, központi belső udvara üvegtetővel fedett új előcsarnokká változik. Az épületegyüttes közönségforgalmi bejárata a belső udvarba vezető Reviczky utcai oldalbejárat lesz. A Wenckheim-palota Szabó Ervin téri főbejárata rendezvényi bejáratként funkcionál.

A koncepció legfontosabb elemei, melyek a meglévő adottságok mellett feltételei egy jól működő és hosszú időre tervezett könyvtárnak:

– A három épület egyetlen szerves egységgé alakítása úgy, hogy a Wenckheim-

A fejlesztés előtt a meglévő területek a három (W + R + B) épületben összesen	7.042 nettó m ²
ebből W (Wenckheim-palota) területe	4.410 nettó m ²
R (Reviczky u. 3.) területe	1.500 nettó m ²
B (Baross u. 18. lebontott épület) területe	1.132 nettó m ²
A tervezett fejlesztés utáni alapterület összesen	12.875 nettó m ²
ebből W (Wenckheim-palota) területe	5.773 nettó m ²
R (Reviczky u. 3.) területe	2.135 nettó m ²
B (Baross u. 18. lebontott épület) területe	4.967 nettó m ²

palotát tehermentesítsük a kiszolgáló funkcióktól és megőrizzük értékeit;

– az olvasó, a könyvtáros és a könyv útjának határozott elkülönítése;

– tágas bejárati térrendszer kialakítása;

– világos és könnyen áttekinthető térkapcsolatok létrehozása;

– a nyilvános szolgálat térrendszerének felfűzése a nagyobb forgalmú terektől az elmélyültebb használatot biztosító terekig;

– a szolgálati pontok elhelyezése a raktárak és nyilvános övezetek határán;

– a fő függőleges közlekedési útvonal elhelyezése és megoldása az eltérő szintmagasságú épületrészek között;

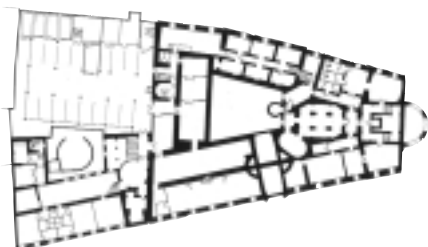
– a lakosság minden rétegének szabad mozgását lehetővé tevő nyilvános szolgálati terek;

– a pince- és padlásterek tehermentesítése a főfunkcióktól.

A térbeli elrendezés megfogalmazásánál a fenti szempontok érvényesültek. A közönségforgalmi lépcső- és felvonóblokk, a könyvraktárakra „támaszkodó” szolgálati lépcső és felvonók a szintenkénti olvasószolgálati pontokkal, valamint a közönségforgalmi vizesblokkok az épület-együttes súlypontjába kerültek anélkül, hogy az épületrészek áttekinthető összehangoltságát akadályoznák.

1. szint és pincészintek:

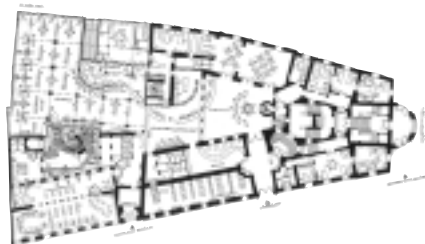
A szolgálati parkológarázs, a szociális blokkok és raktárak (göngyöleg, karbantartás), valamint a gépészet területe. (Trafó, sprinkler-központ, hőközpont, szellőzőgépház.) A Wenckheim palota ablakos alagsori szintjein kiszolgáló funkciókat helyeztünk el, ide került a rendezvényi ruhatár, rendezvényi és szolgálati vizesblokk és a földszinti ruhatárból nyílóan a ruhatár „bővítése”.



2. szint, földszint:

A palota Reviczky utcai oldalbejárata a könyvtár új nyilvános bejárata, mivel a Szabó Ervin téri bejárathoz nem tartozik megfelelő előcsarnok, nem szolgálható ki felvonóval és az új könyvtáregyüttest tekintve „külponos” elhelyezkedésű. E bejárat reprezentatív rendezvényi bejáratként funkcionál. A díszes oldalbejárat az üveg-tetővel fedett belső udvarba, illetve a ruhatárba vezet. E fedett belső udvar – városi tér – az ellenőrzési pont előtt helyezkedik el és egybenyílik az egykori kocsi-szín területén elhelyezett, többcélúan használható kávézóval. A napilapolvasókávézó a belső udvar területére is kiterjed.

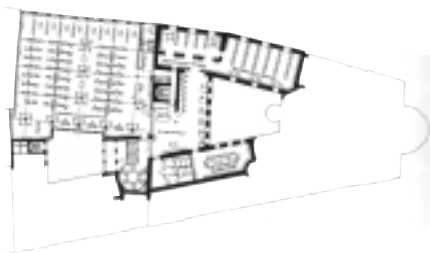
A kölcsönzési-ellenőrzési pont elhelyezése a hátsó kereszt szárny alatt, annak pilléresítésével történt. A legnehezebb feladat az eltérő szintmagasságú épületeket összefogó, ugyanakkor minden, a nagyforgalmú épület előírásait kielégítő lépcső- és felvonóblokk elhelyezése volt. Ennek alkalmas helye az I. és II. épület határán, a Reviczky u. 3. sz. épület szervesen bekapcsolódjék a könyvtár térrendszerébe, hiszen szintjei eltérnek a palota és az ahhoz igazodó új Baross utcai épületrész szintjeitől.



A Baross utcai új épületrész a nagyforgalmú, szabadpolcos böngészde területe, míg a Reviczky utcai – eltérő padlószintű – épületbe az egyébként is elkülönítendő funkciókat helyezük; a földszinten ez a gyermekrészleg. Elhelyezkedése ideális, saját belső védett játszóudvarral, az udvarban sárkányos samott-plasztikával, melyre a szabadpolcos könyvkiválasztó övezetekből rálátni. A szolgálati bejárat a hozzá kapcsolódó tércsoporttal a Baross utcáról nyílik, közvetlenül kapcsolódva a szolgálati lépcsőhöz és felvonóhoz.

3. szint:

A Wenckheim-palota meglévő félémelete a ruhatár fölötti földemmezővel kiegészül, és kapcsolódik hozzá a teljes Baross utcai épületrész tágas, pillérhálós szabadpolicos könyvkiválasztó övezete, mely a földszinti böngésződével együtt a könyvtár legnagyobb forgalmú területe. Az olvasószolgálati pont (a földszinti fölött) itt is súlypontban, a szolgálati lépcső és a felvonók körül helyezkedik el.

**4. szint:**

A teljes emelet a nem kölcsönözhető (prézens) szolgáltatások területe. A Wenckheim-palota olvasók által kedvelt, gyönyörű termei felújítva továbbra is olvasótermekként működnek. A palota Reviczky utcai szárnyában lévő raktárak helyén is olvasótermet (szociológia) helyezünk el. A korábbi díszes katalógusterem is olvasóteremként működhet, és a tükörfolyosó területe is megszabadul a katalógusszekrényektől. A középső apszisos terem a szomszédos termekkel és a tölgyfateremmel rendezvény- és olvasótermek.



A Baross utcai új épületrész a Reviczky utcai belső udvar felé félköríves olvasóterasszal kitágul. A terasz mentén körben olvasóhelyeket telepítünk, mögötte folyói-

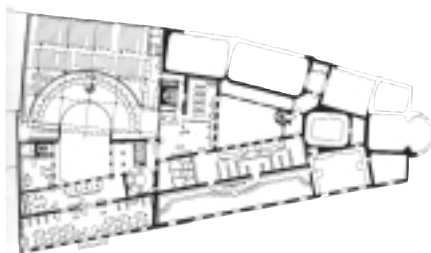
ratállványokkal. A Reviczky utcai épületrész olvasóterme az új lépcső- és felvonómag segítségével érhető el.

5. szint:

E szinten a Reviczky és a Baross utcai részen a Budapest Gyűjtemény termei, olvasóhelyei, kutatófülkéi, illetve a különgyűjtemények klimatizált raktári területei valamint egy, az R épület belső udvara körül felfűzött galéria található.

A Wenckheim-palotában ez a szint csak a Reviczky utcai szárny egy részére és a kereszt szárnyra korlátozódik, kézikönyvekkel és olvasóhelyekkel (szociológia). Az olvasószolgálati pont – a szint alapterületével arányosan – kisebb területű.

Ez a szint az utolsó olvasói szint. Efölött már könyvraktárak, valamint irodák helyezkednek el. A födégek a raktárakban mindenütt tömör raktárra méretezettek.

**6. szint:**

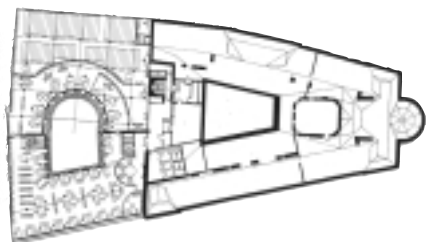
E szint a legnagyobb raktári szint. A Baross utcai teljes alapterület raktár, és felújítva megtartjuk a Wenckheim-palotában meglévő Ganz-Danubius raktári polc-



rendszerrel is. E raktársor két legtávolabbi termébe kerül (klimatizálva) a nem kölcsönözhető, védett állomány.

7. szint:

A Reviczky utcai épület tetőszintjén kialakított és a Baross utcai épületrészre félkörívesen átforduló irodaszintet helyezünk itt el, egységes irodai övezetben (szerzeményezés, feldolgozás, katalogizá-

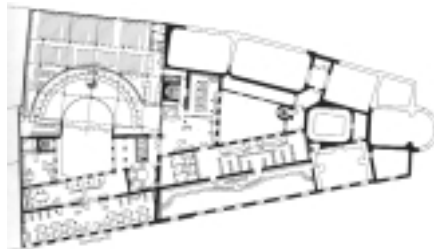


lás, számítógépesítés, irodák stb.). Mögötte a személyzeti lépcsőre és felvonókra fűzve könyvraktárt telepítettünk. A Wenckheim-palota keresztszárnyának te-

tejére került a gázkazánház, gázmérő és szellőzőgépek.

8. szint:

A Baross utcai új épületrészben helyeztük el az utolsó könyvraktári szintet. Az épület súlypontjában, süllyesztett tetőszinti „udvarba” telepítettük a hűtőtornyot és ide fordul a szellőzési rendszerek nagy része is.



Hegedűs Péter

Könyvtárpedagógia

Az oktatási-nevelési intézmények könyvtáraiban a különböző korok információhordozóinak megfelelően fejlesztették az állományt, mindig meghatározó volt rá a kor szellemi élete, a pedagógia elmélete és gyakorlata. Befolyásolta a könyvtár működését a szülői ház és a tanárok, tanulók által igénybe vehető iskolán kívüli könyvtárak fejlettsége. Így van ez napjainkban is. Korunk igényének megfelelően és az új információhordozók megjelenésével a fiatalok könyvtári ellátása színessé és széleskörűvé vált.

A közoktatásban mindig óvakodni kell az egyoldalúságtól, a kor múló divatjának túlzott hatásától. Ma fontos, hogy a gépesítés előnyeit és hátrányait előítélet nélkül végiggondolva alakítsuk ki az iskolai könyvtári élet legkényelmesebb és leghatékonyabb módját. Meg kell keresnünk annak a lehetőségét, hogy nyugtalan, zajos világunkban, míg egyre több helyen zúg, kattog, villog a gép, a könyvtár csendjét igyekezzünk megőrizni területünk legalább egy részében. Össze kell egyeztetnünk a mindenütt (lakásunkban, közlekedésünkben, munkavégzésünkben) jelen levő hasznos gépesítést a csendet igénylő elmélyüléssel. Az iskolában nem elég csak az informá-

ciót biztosítani a tanárnak, diáknak. A gondolkodásra, a találkozásra, az elmélyült alkotó munkára, a csendben megszülető egymásra találó vélemények csiszolására is lehetőséget keresnek a tanárok és a tanulók.

Mészáros István így ír az iskolai könyvtárakról: „Az 1970-es évek végén merült fel a hazai iskolai könyvtárügyi szakirodalomban az iskolai könyvtárakra alkalmazva a „tanulási forrásközpont” elnevezés. Szolgai átvétel ez a kifejezés a nyugat-európai, amerikai szakirodalomból, amely az iskolai könyvtárnak – e fontos komplex (= nevelési és oktatási) feladatokat ellátó intézménynek, az iskola szerves részének – sem lényegét nem jelzi, sem teljes funkcióját nem fe-